

TERESEDÉS

Épületes enteriőr

szöveg: Csontó Sándor, fotó: Sebestyén László

Az új esztendőben új sorozat indul lapunk hasábjain, ahogy ezt már megszokhatták hűségesebb Olvasóink. Pest-budai tereket, helyszíneket járunk körül, remélve, hogy eddig nem ismert információkkal is gazdagíthatjuk azokról közös tudásunkat. Első terepszemlénket a józsefvárosi Mikszáth Kálmán téren tartottuk. Az ősi camera obscura technikával, egybefüggő filmcsíkon megörökített látvány egymást részben átfedő három, a motívumokat esetenként ismétlődő felvételen mutatja meg a tér egészét.

Pontosan meghatározható, miért is kerekedik az embernek jó kedve, amikor a Szabó Ervin Könyvtár központi épületétől a hangulatos, díszkörtefákkal ékes, rövidke Reviczky allén a Szentkirályi utca felé tart. Mert pompás a díszlet, Budapest történelmének megannyi épületes tortaszelete tálcán kínálja itt magát: a Mágnásnegyed cífra palotái a Krúdy fertály miatt-amott kopottas bérházaivá tőpörödnek. Multikulturális, színes, szélesvásznú város-szővet, s szép, mint mindig énnekem.

Az ifjúság édes madarát dédelgetve a kabátunk alatt, berozsdált, bár még jóképű amorózóként andalgunk egykori sikeres hódításaink és tanulmányaink macska-

kövein. Az életidőben szűken mért gondtalan és pénztelen egyetemi lét, a meghitt suttogások a könyvespolcok emeletnyi oltalmában, és a kart-karba öltött kószálások terepe ez. Az átbuzizott, végtelenített éjszakai műszakok a helyben kivirágzott kocsmakultúra legfrissebb hajtásai között.

20–25 évvel ezelőtt a Bakony étteremből *Németh Vladimír* és *Foittl András* keze alatt legendává vált Tilos az „Á”, a Blues kocsmá, a régi kis Darshan, az Egocentrum és a Kálvinnál a Vörösmarty mozi büféje volt a menő. Manapság az apró Lumen kávézó fény sugárzik messzire, szinte elhomályosítva a többi szomszédot. S még inkább a reformá-

tus Károli és a katolikus Pázmány hallgatóié, a szórakozásé és a tanulása itt a főszerep.

A kiokosított Tóth Marik és a feltőkésített Noszty ifjak szimpatikus és színpadias halmaza lazázik a placcon. A 19. században kialakult kis teresedés 1900-ban kapta *Reviczky Gyula* költőről a nevét, az onnan induló utcával együtt. Az 1. számú házban lakott élete utolsó éveiben *Mikszáth Kálmán* (1847–1910), akinek halála után, 1911-ben, változott a tér neve a maira. De a magyar irodalom több nagy alakja, *Babits*, *Bánffy Miklós*, *Karinthy*, *Szabó Lőrinc*, *Fáy András*, *Thaly Kálmán* és *Krúdy* is otthonra talált a környéken.

Kálmán bácsi zömök, kőbe vésett alakja (*Kocsis András*, 1961) elégedetten tekinthet körül intim provinciájában. Eredetileg *Kallós Ede* négyalakos Mikszáth-szobra állt itt, de az 1944–45-ben elpusztult. Látható egy 1937-es emléktábla szintén Kallóstól a vörös klinkertéglás ház sarkán az íróról, aki nem a házban élt. Ami nem látható, az az Olvasó lány (*Kovács Ferenc* 1954) faragott ruskicai márványos teste, amit a Szépművészeti „zárt osztályára” száműztek. Pedig a lányok olvasnak, sőt többet, mint a fiúk, például az 5. számú, neogót csipkés házban, a SOTE könyvtárában.

Valamikor bérkocsijarat indult innen. A legnagyobb palóc kedvelte a kerületet, és 1873-tól több helyen is lakott: a Mária, Bodzafa (Somogyi Béla), Csepregi és József utcákban, a József körúton, végül 1902-től e helyütt. Noch da zu, *Mauks Ilonával* a józsefvárosi evangélikus templomban keltek egybe először.

A 4. számú – *Havas Imre* és *Jaumann Benedek* mesterek nevéhez köthető –, 1893-ban épült eklektikus, skót vadászkastélyt imitáló lakóház a tér meghatározó eleme. A sarokrész várszerű, téglaburkolatos kiképzést kapott, míg a homlokzat harmadik emeleti, favázás „Júlia-erkélye” őszinte vallomásokra csábít.

A rendelőintézet helyén Fried és társa papírkereskedése működött, s lakója volt *Deisinger János* gyarmatáru-kereskedő, sőt egy időben *Czapik Gyula*, a nyomdászból lett egri érsek is. Izgalmas emlékeket rejtget az egyemeletes, 3. számú ház, melyről további adatokat találunk e számunk 16–17. oldalán. Itt forgatta *Horváth Z. Gergely A bolondok kvártélyá* és *Gárdos Péter* – a fellelhetetlen *Feleky Kamillal* és *Szamócsával* – az Uramisten című filmeket. Most még vendéglátóhely, de lebontásra ítéltetett a Szentkirályi 40-nel együtt, hogy közös telkükön egy szállodának adjanak helyet. A sárga téglarchitektúrás, neogót homlokzatú társasház *Schweiger Gyula* számára épült 1891-ben, itt található a Maladype Színház bázisa. A földszinti és pincehelyiségekben üzemelt a Tilos, a rendszerváltás időszakának liberális szellemiségű underground szórakozóhelye, ma Zappa café.

A tér nagy tömegű, 1. számú épülete 2010-től a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara tan székeinek a birtokában van. 1869-ben építtette báró *Révay Simon* és neje, *Tajnay Ilona*, tervezője *Benkó Károly* volt. Az egyszerűen szerkesztett, többszin-

tes és folyamatosan bővített középület homlokzatát falpillérek, visszafogott ablakkeretek tagolják. Falai között – a Sacré Coeur (Szent Szív) rendbeli apácák középiskolájaként –, az 1917–18-as tanévben kezdte meg működését a Sophianum leánygimnázium. 1948 után a Lenin Intézet, majd 1952 után a Piarista gimnázium költözött az épületbe. A szellemi élet sok más kiválósága mellett ide járt például *Esterházy Péter* író. Domborműves emléktábla jelzi, hogy e helyütt működött *Irinyi János* vegyész egykori gyufagyára, bár a tábla eredetileg az Eskü téri piarista iskolánál volt.

Nemrég megdőbentő látványtervek jelentek meg arról, hogy a Palotanegyedben védett épülettömböt bontanának a Múzeum utca 19. telkéről. A Szent Szív apácarend (Sophianum Nonprofit Kft.) a nemes arányú, visszafogott kései klasszicista épület helyébe egy minimalista kockát emeltetne, hogy bővítsé ingatlanszennyező vállalkozását. Csak remélni tudjuk, hogy ebben a műemlékekben kivételesen gazdag városrészben ez az elfogadhatatlanul durva beavatkozás nem valósul meg. ●